

Kształcenie ustawiczne osób niebędących obywatelami polskimi według prawa polskiego

Continuing education of non-Polish
citizens according to Polish law

Słowa kluczowe: prawo oświatowe, kształcenie ustawiczne, cudzoziemcy.

Key words: educational law, continuing education, foreigners.

Abstract: The issue of lifelong learning occupies a prominent position in the education system. Adults, for various reasons, undertake education, which is part of the lifelong learning trend. Foreigners are a special group. They undertake lifelong learning in the Republic of Poland for many reasons. These are professional, family, racial or social reasons. Global migration makes it necessary to undertake education in other countries. The provisions of Polish law met this demand. In legal acts of different rank, the problem is resolved. This article is aimed at analyzing legal provisions relating to lifelong learning of persons who are not Polish citizens.

Na temat szeroko pojętej edukacji dorosłych mówi się w wielu aspektach. W literaturze przyjmuje się, że „głównym zadaniem edukacji ustawicznej jest wychowanie nowego typu człowieka, charakteryzującego się twórczym i dynamicznym stosunkiem do życia i kultury; człowieka, który potrafi doskonalić siebie, zmieniać warunki życia i ulepszać je dla dobra człowieka”¹.

Problematyka kształcenia ustawicznego jest szeroko omawiana na forach pedagogów, psychologów czy socjologów. Zdecydowany brak odczuwa się natomiast

¹ J. Półturzycki, *Kształcenie ustawiczne i jego konsekwencje dla edukacji*, (w:) *Kształcenie ustawiczne – idee i doświadczenia*, Z.P. Kruszewski, J. Półturzycki, E.A. Wesołowska (red.), Płock 2003, s. 46. Co do zagadnienia kształcenia ustawicznego zob. także: J. Półturzycki, *Aktualność problemów edukacji ustawicznej*, „E-mentor” 1 (13)/2006, s. 36–42; K. Elsner, *Kształcenie ustawiczne w ponowoczesnym świecie*, „Edukacja i Dialog” 2012 nr 1/2, s. 20–21; L. Pokrzycka, *Aktywność przez całe życie*, „Nowa Szkoła” 2012 nr 2, s. 36–39; *Edukacja dorosłych w wybranych krajach Europy*, t. 1, red. A. Frąckowiak, J. Półturzycki, Warszawa 2010; *Edukacja ustawiczna: pozaszkolne formy wychowania i kształcenia*, red. K. Denek, A. Kamińska, P. Oleśniewicz, Sosnowiec 2013; *Uczymy się przez całe życie. Przewodnik po kształceniu ustawicznym*, red. A. Grochowska, Warszawa 2012; *Kształcenie zawodowe i ustawiczne a potrzeba rynku*, red. B. Wołoskiuk, M. Nowak, Biała Podlaska 2012; J. Kulpa, *Podstawy kształcenia ustawicznego*, Kraków 1975.

w przedstawieniu tej kwestii z punktu widzenia prawa. Doskwiera to zwłaszcza w kontekście wprowadzanej reformy oświatowej, gdzie aplikowane przepisy nie znajdują odzwierciedlenia w szerokiej interpretacji. Mając to na uwadze, w niniejszej publikacji podjęto się przeanalizowania norm prawnych odnoszących się do kształcenia ustawiczne osób niebędących obywatelami polskimi według prawa polskiego. Można zaryzykować twierdzenie, że nauka teoretyczna wraz z zestawieniem jej z konkretną normą prawną mogą dać optymalne rozwiązania co do przedmiotowej kwestii. Warto więc mieć świadomość, w jakim stopniu ustawodawca odnosi się do zagadnienia. Problemem równie ważnym, paralelnym do kształcenia ustawicznego jest edukacja dorosłych, którzy nie są obywatelami polskimi, a którzy z różnych racji² chcą poddać się procesowi uczenia przebywając na terytorium RP.

Polski ustawodawca na kanwie reformy oświatowej z 2017 r. dołożył wiele starań, żeby podkreślić rolę kształcenia ustawicznego, uwzględniając jednocześnie osoby niebędące obywatelami polskimi. Po pierwsze ma to związek z faktem, że jednym z założeń reorganizacji systemu ma być powrót do dawnych tradycji kształcenia zawodowego i ponowne przydanie mu określonej wartości. Kolejna kwestia związana z podkreślaniami tego typu kształcenia to wymóg krajowej oraz globalnej gospodarki. W dobie mobilności rynku pracy problem kształcenia dorosłych, przebranżawiania się, czy zdobywania nowego wykształcenia, staje się zasadą powszechnie stosowaną. W konsekwencji podnoszenie kwalifikacji zwiększa zdolność do zatrudnienia oraz mobilność jednostki. Edukacja ustawiczna jest bowiem wyznacznikiem nie tylko rozwoju jednostki i dobrobytu całego społeczeństwa europejskiego. Jest niezbędna do zapewnienia integracji społecznej i wyrównywania szans w wielu obszarach życia społecznego. Nadto zmniejsza problem ludzkiej marginalizacji.

Problematyka osób niebędących obywatelami polskimi, a kształcących się w ramach polskiego systemu oświaty, została przedstawiona głównie na gruncie ustawy *Prawo oświatowe* oraz wybranych rozporządzeń do tego aktu prawnego. Obowiązująca od września 2017 r. ustawa *Prawo oświatowe*³, podaje legalną definicję kształcenia ustawicznego. Zgodnie z art. 4 pkt 30, przez pojęcie kształcenie ustawiczne należy rozumieć kształcenie w szkołach dla dorosłych, a także uzyskiwanie i uzupełnianie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych w formach pozaszkolnych przez osoby, które spełniły obowiązek szkolny.

Liczne definicje pozaprawne, można natomiast znaleźć w literaturze przedmiotu. I tak, „kształcenie ustawiczne to kształcenie i szkolenie osób po okresie nauczania wstępnego lub po ich wejściu w życie zawodowe, prowadzone w celu umożliwienia im: doskonalenia lub aktualizacji wiedzy i umiejętności; nabycia nowych umiejętności z myślą o zmianie ścieżki kariery zawodowej lub przekwalifikowaniu; kontynuacji rozwoju

² Por. S. Dench, J. Regan, *Learning in Later Life. Motivation and impact*, London 1999; T. Adeyinka, *Professional Development and Workplace Learning: Concepts, Methodologies, Tools, and Applications*, Nigeria 2016; E. Cresson, P. Flynn (red.): *Biała Księga kształcenia i doskonalenia. Nauczanie i uczenie się na drodze do uczącego się społeczeństwa*, Warszawa 1997; E. Gelpi, *Lifelong, Education and International Relations*, Croom Helm, Londyn 1983.

³ Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe, Dz.U. z 2017, poz. 59.

osobowego lub zawodowego”⁴. Podana tu definicja jest klasyczna, zawiera bowiem w sobie elementy niezbędne do wyjaśnienia zagadnienia. Podobne definicje możemy znaleźć w licznej literaturze polskiej, z zakresu m.in. pedagogiki, socjologii czy zarządzania⁵.

W art. 117 ustawy *Prawo oświatowe* ustawodawca rozpoczął przedstawienie niniejszego zagadnienia od podania katalogu miejsc, w których powinno być organizowane i prowadzone kształcenie ustawiczne⁶. Zgodnie z przepisem prawa są to: publiczne i niepubliczne szkoły dla dorosłych, placówki kształcenia ustawicznego, placówki kształcenia praktycznego, ośrodki dokształcania i doskonalenia zawodowego. W ust. 3 przywołanego artykułu ustawodawca dodaje, że kształcenie ustawiczne może być prowadzone jako stacjonarne lub zaoczne, a także z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość.

Ustawodawca delegował ministra właściwego do spraw oświaty do określenia, w drodze rozporządzenia szczegółowej problematyki dotyczącej kształcenia ustawicznego⁷. W § 3 niniejszego rozporządzenia ustawodawca przewidział następujące formy pozaszkolne tego rodzaju kształcenia: kwalifikacyjny kurs zawodowy; kurs umiejętności zawodowych; kurs kompetencji ogólnych; turnus dokształcania teoretycznego młodocianych pracowników oraz inne kursy umożliwiające uzyskiwanie i uzupełnianie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych. Minister określił także rodzaje publicznych placówek i ośrodków kształcenia ustawicznego, placówek kształcenia praktycznego, ośrodków dokształcania i doskonalenia zawodowego oraz ich zadania.

Ponadto do jego zadań należało określenie warunków, organizacji i trybu prowadzenia kształcenia ustawicznego w formach pozaszkolnych, warunków organizowania i prowadzenia kwalifikacyjnych kursów zawodowych przez publiczne i niepubliczne placówki kształcenia ustawicznego, placówki kształcenia praktycznego, ośrodki dokształcania i doskonalenia zawodowego; sposoby potwierdzania efektów kształcenia uzyskanych w wyniku ukończenia kształcenia realizowanego w poszczególnych formach pozaszkolnych oraz wzory dokumentów wydawanych po ukończeniu kształcenia realizowanego w poszczególnych formach pozaszkolnych, uwzględniając możliwość zaliczania potwierdzonych efektów kształcenia przy podejmowaniu dalszego kształcenia w formach pozaszkolnych oraz konieczność dostosowania kształcenia ustawicznego do potrzeb i warunków rynku pracy, zapewnienia dostępności do form kształcenia ustawicznego umożliwiających przekwalifikowanie się oraz uzyskanie nowych

⁴ F. Tissot, *Terminology of vocational training policy. A multilingual glossary for an enlarged Europe*, Luxembourg 2004, s. 52. Ogólnie co do zagadnienia por. także: E. Gelpi, *Lifelong Education and International Relations*, Croom Helm, Londyn 1983.

⁵ G. Klimowicz (red.), *Otwarta Przestrzeń Edukacyjna. Kształcenie drogą elektroniczną. Edukacja przez całe życie. Inicjatywy Wspólnoty Europejskiej. Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji – Narodowa Agencja Programu Socrates*, Warszawa 2002, s. 51–52; E. Przybylska (red.), *Edukacja dorosłych w wybranych krajach Europy*. Biblioteka Edukacji Dorosłych, tom 19, Akademickie Towarzystwo Andragogiczne, Warszawa 2000, s. 163 – 165.

⁶ Por. A. Balicki, M. Pyter, *Prawo oświatowe*, wyd. 2, Warszawa 2015, s. 163–167.

⁷ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 sierpnia 2017 r. w sprawie kształcenia ustawicznego w formach pozaszkolnych, Dz.U. z 2017, poz. 1632 [dalej: rozp. w sprawie kształcenia ustawicznego].

kwalifikacji, a także włączenia pracodawców w proces kształcenia ustawicznego⁸. Mając powyższe na uwadze, trzeba podkreślić, że przepis prawny został skonstruowany z jednej strony niezwykle formalistycznie, z drugiej zaś – dzięki temu – kompleksowo rozstrzyga interesującą nas problematykę.

Jeżeli chodzi o kształcenie osób niebędących obywatelami polskimi, to – poza nielicznymi wyjątkami – mają oni równoprawną możliwość kształcenia, jak obywatele RP⁹. Warunki podejmowania nauki przez cudzoziemców w polskich szkołach są określone przepisami:– art. 165 i 166 ustawy *Prawo oświatowe* oraz rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 sierpnia 2017 r. w sprawie kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi oraz osób będących obywatelami polskimi, które pobierały naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw¹⁰. Zgodnie z tym aktem prawnym uczeń przybywający z zagranicy jest przyjmowany na kształcenie ustawiczne w formach pozaszkolnych – na warunkach i w trybie postępowania rekrutacyjnego dotyczących obywateli polskich¹¹. Ustawa *Prawo oświatowe* w art. 165 ust 3 precyzując tę kwestię, zastrzegając, że na warunkach dotyczących obywateli polskich z kształcenia ustawicznego w formie kwalifikacyjnych kursów zawodowych korzystają:

- obywatele państw członkowskich Unii Europejskiej, państwa członkowskiego Europejskiego Stowarzyszenia o Wolnym Handlu (EFTA) – strony umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym lub Konfederacji Szwajcarskiej, a także członkowie ich rodzin posiadający prawo pobytu lub prawo stałego pobytu;
- osoby pochodzenia polskiego w rozumieniu przepisów o repatriacji;
- osoby, którym udzielono zezwolenia na pobyt stały na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- osoby posiadające ważną Kartę Polaka;
- osoby, dla których uprawnienie takie wynika z umów międzynarodowych;
- osoby, którym nadano status uchodźcy oraz członkowie ich rodzin;
- osoby posiadające zgodę na pobyt tolerowany;
- osoby, którym udzielono zgody na pobyt ze względów humanitarnych oraz członkowie ich rodzin;

⁸ Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania może także określić warunki i tryb wnoszenia odpłatności za kształcenie ustawiczne prowadzone w formach pozaszkolnych w publicznych placówkach i ośrodkach, tak aby odpłatność nie przekraczała ponoszonych kosztów kształcenia.

⁹ Art. 165 ust. 5 ustawy – *Prawo oświatowe*, pozostali – niewymienieni w ust. 3, art. 165 – cudzoziemcy mogą pobierać naukę w publicznych szkołach dla dorosłych, publicznych szkołach policealnych, publicznych szkołach artystycznych, publicznych placówkach i publicznych kolegiach pracowników służb społecznych oraz korzystać z kształcenia ustawicznego w formie kwalifikacyjnych kursów zawodowych na warunkach odpłatności. Wysokość odpłatności oraz sposób wnoszenia opłat, uwzględniający przewidywane koszty kształcenia oraz możliwość całkowitego lub częściowego zwolnienia z tej odpłatności ustala organ prowadzący szkołę. Zob. M. Pyter, A. Balicki, *Prawo oświatowe. Komentarz*, Warszawa 2017, s. 506–507.

¹⁰ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 sierpnia 2017 r. w sprawie kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi oraz osób będących obywatelami polskimi, które pobierały naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw (Dz.U. z 2017, poz. 1655) [dalej: rozp. w sprawie kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi].

¹¹ § 9 ust 1, pkt 3, rozp. w sprawie kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi.

- osoby, którym udzielono ochrony uzupełniającej oraz członkowie ich rodzin;
- osoby korzystające z ochrony czasowej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- osoby, którym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej udzielono zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego Unii Europejskiej;
- osoby, którym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej udzielono zezwolenia na pobyt czasowy w związku z okolicznością, o której mowa w art. 127, art. 159 ust. 1, art. 176 lub art. 186 ust. 1 pkt 3 lub 4 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (Dz. U. z 2017 r. poz. 2206 i 2282 oraz z 2018 r. poz. 107, 138 i 771)¹²;
- osoby, które ubiegają się o udzielenie ochrony międzynarodowej oraz członkowie ich rodzin;
- osoby, które posiadają kartę pobytu z adnotacją „dostęp do rynku pracy”, wizę Schengen lub wizę krajową wydaną w celu wykonywania pracy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Osoba niebędąca obywatelem polskim, a ubiegająca się o możliwość kształcenia ustawodawczego, jest zobowiązana do złożenia wniosku o przyjęcie na ten typ kształcenia. Wniosek kieruje do dyrektora placówki prowadzącej kształcenie ustawiczne w formach pozaszkolnych – na wybraną formę pozaszkolną kształcenia ustawicznego¹³. Polski system oświaty przyjmuje kandydatów, którzy nie są obywatelami polskimi, po przeprowadzeniu postępowania rekrutacyjnego¹⁴. Jeśli w postępowaniu rekrutacyjnym, jest większa liczba kandydatów chcących rozpocząć naukę w formie kształcenia ustawicznego, od liczby miejsc w szkole, wówczas brane są pod uwagę na pierwszym etapie postępowania rekrutacyjnego łącznie następujące kryteria: wielodzietność rodziny kandydata, niepełnosprawność kandydata, niepełnosprawność dziecka kandydata, niepełnosprawność innej osoby bliskiej, nad którą kandydat sprawuje opiekę, samotne wychowywanie dziecka przez kandydata¹⁵.

Warto zwrócić uwagę, że ustawodawca przewidując równoprawne traktowanie cudzoziemców chcących kontynuować naukę na terytorium RP, nałożył na podmioty prowadzące kształcenie liczne obowiązki. Mają one obowiązek zapewnić:

- kadrę dydaktyczną posiadającą kwalifikacje określone odpowiednio w przepisach wydanych na podstawie art. 9 ust. 2 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. – *Karta Nauczyciela* (Dz. U. z 2017, poz. 1189) lub na podstawie art. 120 ust. 4 ustawy¹⁶;
- odpowiednie pomieszczenia wyposażone w sprzęt i pomoce dydaktyczne umożliwiające prawidłową realizację kształcenia;
- bezpieczne i higieniczne warunki pracy i nauki;

¹² Zgodnie z ustawą przesłanką może być np. wykonywanie pracy w zawodzie wymagającym wysokich kwalifikacji, bądź połączenie się z rodziną.

¹³ Art. 149 pkt 4 ustawy *Prawo oświatowe*. Poza wymogami formalnymi wniosku, o których mówi art. 150 ustawy *Prawo oświatowe*, osoby niebędące obywatelami polskimi powinny dołączyć serię i numer paszportu lub innego dokumentu potwierdzającego tożsamość.

¹⁴ Art. 130, ust. 1, ustawy *Prawo oświatowe*.

¹⁵ Art. 136, ust. 3, ustawy *Prawo oświatowe*.

¹⁶ Por. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 sierpnia 2017 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli, Dz.U. z 2017, poz. 1575.

- warunki organizacyjne i techniczne umożliwiające udział w kształceniu osobom niepełnosprawnym;
- nadzór służący podnoszeniu jakości prowadzonego kształcenia.

Ponadto wspomniane podmioty prowadzące kształcenie ustawiczne w formach pozaszkolnych z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość mają obowiązek zapewnić:

- dostęp do oprogramowania, które umożliwia synchroniczną i asynchroniczną interakcję między słuchaczami lub uczestnikami a osobami prowadzącymi zajęcia;
- materiały dydaktyczne przygotowane w formie dostosowanej do kształcenia prowadzonego z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość;
- bieżącą kontrolę postępów w nauce słuchaczy lub uczestników, weryfikację ich wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych, w formie i terminach ustalonych przez podmiot prowadzący kształcenie;
- bieżącą kontrolę aktywności osób prowadzących zajęcia¹⁷.

Podmioty prowadzące kształcenie ustawiczne w formach pozaszkolnych mają również obowiązek prowadzenia dokumentacji dla każdej formy prowadzonego kształcenia. Dokumentacja obejmuje: program nauczania, dziennik zajęć, protokół z przeprowadzonego zaliczenia oraz ewidencję wydanych zaświadczeń. Do dziennika zajęć wpisuje się: imiona i nazwiska słuchaczy kwalifikacyjnych kursów zawodowych lub uczestników kształcenia w innych formach pozaszkolnych, liczbę godzin zajęć i tematy zajęć¹⁸. Co do efektów przewidzianych po ukończeniu którejsz z form kształcenia ustawicznego ustawodawca wyraźnie uprzywilejował osoby kończące kwalifikacyjne kursy zawodowe. Analogicznie jak w przypadku pozostałych form zostało tu przewidziane zaliczenie. Na uwagę zasługuje jednak fakt, że osoba kończąca wspomniany kurs może dodatkowo przystąpić do egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w danym zawodzie¹⁹.

W art. 44zzzb, ust 1 ustawy *o systemie oświaty* ustawodawca stwierdza, że co do przywołanego wyżej egzaminu jest on formą oceny poziomu opanowania wiadomości i umiejętności z zakresu jednej kwalifikacji wyodrębnionej w zawodzie, ustalonych w podstawie programowej kształcenia w zawodach. Egzamin potwierdzający kwalifikacje w zawodzie składa się z części pisemnej i części praktycznej. Część pisemna jest przeprowadzana w formie testu pisemnego, a część praktyczna w formie zadania lub zadań praktycznych²⁰. Przed przystąpieniem do egzaminu zdający ma obowiązek złożyć pisemną deklarację przystąpienia do rzeczonoego egzaminu²¹. W celu zapewnienia optymalnych warunków zdającemu egzamin, w czasie trwania egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie, każdy zdający powinien pracować w warunkach zapewniających samodzielność jego pracy. Do sali egzaminacyjnej, w której jest przeprowadzany egzamin potwierdzający kwalifikacje w zawodzie, nie można wnosić żadnych urządzeń

¹⁷ § 19 ust. 1, rozp. w sprawie kształcenia ustawicznego.

¹⁸ § 21 ust. 1. rozp. w sprawie kształcenia ustawicznego.

¹⁹ § 4 ust. 1. rozp. w sprawie kształcenia ustawicznego.

²⁰ Art. 44zzzd, ust. 1 i 2, Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, Dz.U. 199, Nr 95, poz. 425.

²¹ Art. 44zzzg, ustawa o systemie oświaty.

telekomunikacyjnych. Zdający ma obowiązek samodzielnie wykonać zadania egzaminacyjne w czasie trwania części pisemnej i części praktycznej egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie²².

W przypadku ucznia przybywającego z zagranicy, który nie zna języka polskiego, rozmowę kwalifikacyjną przeprowadza się w języku obcym, którym posługuje się uczeń. W razie potrzeby należy zapewnić w rozmowie kwalifikacyjnej udział osoby władającej językiem obcym, którym posługuje się uczeń²³. Dyrektor publicznej szkoły może zdecydować o przeprowadzeniu odpowiednio: sprawdzianu predyspozycji lub kompetencji językowych, jeżeli jest to uzasadnione specyfiką kształcenia w danej szkole, a stopień przygotowania do tego kształcenia ucznia przybywającego z zagranicy nie wynika z dokumentów²⁴.

Ustalenie wyników egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie leży w gestii dyrektora okręgowej komisji egzaminacyjnej. Dokonuje tego na podstawie liczby punktów uzyskanych przez zdającego. Zdający zdał egzamin potwierdzający kwalifikacje w zawodzie, jeżeli uzyskał: z części pisemnej co najmniej 50% punktów możliwych do uzyskania oraz z części praktycznej co najmniej 75% punktów możliwych do uzyskania. Zdający, który zdał egzamin potwierdzający kwalifikacje w zawodzie, ma prawo do uzyskania świadectwa potwierdzającego kwalifikację w zawodzie. Jest ono wydawane przez okręgową komisję egzaminacyjną. Jeśli zdający nie zdał egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie, otrzymuje informację o wynikach tego egzaminu opracowaną przez okręgową komisję egzaminacyjną²⁵. Świadectwo jest ostatecznym potwierdzeniem zdanego egzaminu.

Kolejne formy kształcenia ustawicznego, tj. kurs umiejętności zawodowych²⁶ i kurs kompetencji ogólnych²⁷, kończą się zaliczeniem w formie ustalonej przez podmiot prowadzący dany kurs. Osoba, która uzyskała zaliczenie w którejś z powyższych form, otrzymuje zaświadczenie o ukończeniu takiego kursu²⁸. Turnus doksztalania teoretycznego młodocianych pracowników w zakresie danego zawodu kończy się otrzymaniem zaświadczenia o ukończeniu doksztalania teoretycznego młodocianych pracowników²⁹.

Kształcenie ustawiczne w formach pozaszkolnych prowadzi się na podstawie programu nauczania. Jest to zasadniczy element formalny, na którym opiera się kształcenie. Wspomniany program musi zawierać następujące elementy: nazwę formy kształcenia; czas trwania, liczbę godzin kształcenia i sposób jego organizacji; wymagania wstępne dla uczestników i słuchaczy, które w przypadku słuchaczy kwalifikacyjnych

²² Art. 44zzj, ust. 1–3, ustawa o systemie oświaty.

²³ § 12 ust. 4, rozp. w sprawie kształcenia ustawicznego.

²⁴ § 10, rozp. w sprawie kształcenia ustawicznego.

²⁵ Art. 44zzzo, ust. 1–3, ustawa o systemie oświaty.

²⁶ M. Pyter, A. Balicki, *Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym*. Warszawa 2014, s. 84–85.

²⁷ Tamże, s. 85–87.

²⁸ § 11 ust 1–2 i 13 ust 1–2, rozp. w sprawie kształcenia ustawicznego.

²⁹ § 17, rozp. w sprawie kształcenia ustawicznego.

kursów zawodowych i uczestników kursów umiejętności zawodowych uwzględniają także szczególne uwarunkowania lub ograniczenia związane z kształceniem w danym zawodzie określone w przepisach w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego; cele kształcenia i sposoby ich osiągania, z uwzględnieniem możliwości indywidualizacji pracy słuchaczy kwalifikacyjnych kursów zawodowych lub uczestników kształcenia w innych formach pozaszkolnych, w zależności od ich potrzeb i możliwości; plan nauczania określający nazwę zajęć oraz ich wymiar; treści nauczania w zakresie poszczególnych zajęć; opis efektów kształcenia; wykaz literatury oraz niezbędnych środków i materiałów dydaktycznych oraz sposób i formę zaliczenia³⁰.

Osoby niebędące obywatelami polskimi mogą także korzystać z nauki w publicznych szkołach dla dorosłych, publicznych szkołach policealnych, publicznych szkołach artystycznych, publicznych placówkach i publicznych kolegiach pracowników służb społecznych oraz z kształcenia ustawicznego w formie kwalifikacyjnych kursów zawodowych: jako stypendyści otrzymujący stypendium przyznane przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania; jako stypendyści otrzymujący stypendium przyznane przez organ prowadzący szkołę lub placówkę, przez dyrektora szkoły lub placówki lub na warunkach odpłatności³¹.

W celu zorganizowania dla osób kształcących się, niebędących obywatelami polskimi większych możliwości co do znalezienia miejsca zatrudnienia, publiczne placówki i ośrodki współpracują z: pracodawcami w zakresie organizacji i prowadzenia kształcenia praktycznego, przygotowania oferty kształcenia w formach pozaszkolnych, zgodnej z oczekiwaniami pracodawców oraz kształcenia ustawicznego pracowników. Współpracują także z urzędami pracy w zakresie szkolenia osób zarejestrowanych w tych urzędach, jak również z innymi podmiotami prowadzącymi kształcenie ustawiczne w zakresie zadań statutowych³².

Konkludując, warto zwrócić uwagę, że przepisy dotyczące kształcenia ustawicznego osób niebędących obywatelami polskimi oraz osób posiadających obywatelstwo są niemal analogiczne. Tego typu rozwiązanie działa na korzyść cudzoziemców, bowiem są oni *ex lege* wpisani w system kształcenia odpowiadający kształceniu polskiemu. Ukazuje to również równoprawne traktowanie cudzoziemców i obywateli RP w przedmiocie edukacji. Niewątpliwie przyczyniła się ku temu globalizacja poszczególnych dziedzin życia społecznego i występująca na szeroką skalę migracja. Podkreślić więc należy, że sposób opracowania odnośnych przepisów prawnych zasadniczo spełnia oczekiwania odbiorców. Problematyka została bowiem potraktowana kompleksowo.

Bibliografia

1. Pólturzycki J. (2003), *Kształcenie ustawiczne i jego konsekwencje dla edukacji*, (w:) *Kształcenie ustawiczne – idee i doświadczenia*, red. Z.P. Kruszewski, J. Pólturzycki, E.A. Wesołowska, Płock.

³⁰ § 22, rozp. w sprawie kształcenia ustawicznego.

³¹ Por. M. Pyter, A. Balicki, *Prawo oświatowe. Komentarz*, s. 507–510.

³² § 31, rozp. w sprawie kształcenia ustawicznego.

2. Pólturzycki J., *Aktualność problemów edukacji ustawicznej*, „E-mentor” 1 (13)/2006.
3. Elsner K., *Kształcenie ustawiczne w ponowoczesnym świecie*, „Edukacja i Dialog” 2012 nr 1/2.
4. Pokrzycka L., *Aktywność przez całe życie*, „Nowa Szkoła” 2012 nr 2.
5. *Edukacja dorosłych w wybranych krajach Europy*, t. 1, red. A. Frąckowiak, J. Pólturzycki, Warszawa 2010.
6. *Edukacja ustawiczna: pozaszkolne formy wychowania i kształcenia*, red. K. Denek, A. Kamińska, P. Oleśniewicz, Sosnowiec 2013.
7. *Uczymy się przez całe życie. Przewodnik po kształceniu ustawicznym*, red. A. Grochowska, Warszawa 2012.
8. *Kształcenie zawodowe i ustawiczne a potrzeba rynku*, red. B. Wołosiuk, M. Nowak, Biała Podlaska 2012.
9. Kulpa J. (1975), *Podstawy kształcenia ustawicznego*, Kraków.
10. Dench S., Regan J., (1999) *Learning in Later Life. Motivation and impact*, London.
11. Adeyinka T. (2016), *Professional Development and Workplace Learning: Concepts, Methodologies, Tools, and Applications*, Nigeria.
12. Cresson E., Flynn P. (red.) (1997), *Biała Księga kształcenia i doskonalenia. Nauczanie i uczenie się na drodze do uczącego się społeczeństwa*, Warszawa.
13. Gelpi E. (1983), *Lifelong Education and International Relations*, Croom Helm, London.
14. Tissot F. (2004), *Terminology of vocational training policy. A multilingual glossary for an enlarged Europe*, Luxembourg.
15. Klimowicz G. (red.) (2002), *Otwarta Przestrzeń Edukacyjna. Kształcenie drogą elektro-niczną. Edukacja przez całe życie. Inicjatywy Wspólnoty Europejskiej*. Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji – Narodowa Agencja Programu Socrates, Warszawa.
16. Przybylska E. (red.) (2000), *Edukacja dorosłych w wybranych krajach Europy*. Biblioteka Edukacji Dorosłych, Tom 19, Akademickie Towarzystwo Andragogiczne, Warszawa.
17. Pyter M., Balicki A. (2017), *Prawo oświatowe. Komentarz*, Warszawa.
18. Balicki A., Pyter M. (2015), *Prawo oświatowe*, wyd. 2, Warszawa.
19. Pyter M., Balicki A. (2014), *Leksykon prawa oświatowego i prawa o szkolnictwie wyższym*. Warszawa.
20. Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe, Dz.U. z 2017, poz. 59.
21. Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela, Dz. U. z 2017, poz. 1189.
22. Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, Dz.U. 199, Nr 95, poz. 425.
23. Ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, Dz. U. z 2017 r. poz. 2206 i 2282 oraz z 2018 r. poz. 107, 138 i 771.
24. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 sierpnia 2017 r. w sprawie kształcenia ustawicznego w formach pozaszkolnych, Dz.U. z 2017, poz. 1632.
25. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 sierpnia 2017 r. w sprawie kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi oraz osób będących obywatelami polskimi, które pobierały naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw, Dz.U. z 2017, poz. 1655.
26. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 sierpnia 2017 r. w sprawie szczególnych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli, Dz.U. z 2017, poz. 1575.

dr hab. Magdalena PYTER, prof. KUL – Katolicki Uniwersytet Lubelski, e-mail: magdalena.pyter@kul.pl